

ЮГОЗАПАДЕН УНИВЕРСИТЕТ „НЕОФИТ РИЛСКИ“  
БЛАГОЕВГРАД  
ПРАВНО-ИСТОРИЧЕСКИ ФАКУЛТЕТ  
КАТЕДРА „ПУБЛИЧНОПРАВНИ НАУКИ“

**АВТОРЕФЕРАТ**

на дисертационен труд на тема:

**НОВА ПАРАДИГМА НА НАКАЗАТЕЛНИЯ ПРОЦЕС СПРЯМО  
НЕПЪЛНОЛЕТНИТЕ ПРАВОНАРУШИТЕЛИ В РЕПУБЛИКА  
БЪЛГАРИЯ**

за присъждане на образователната и научна степен „Доктор“  
по научната специалност „Наказателен процес“  
в професионално направление 3.6 Право

на

**Десислава Димитрова Анзова**

Научен ръководител:

**Проф. д-р Добринка Чанкова**

Благоевград

2017 г.

Дисертационният труд е обсъден и насочен за публична защита на заседание на Катедра „Публичноправни науки“ при Правно-историческия факултет на ЮЗУ „Неофит Рилски“ на 28.02.2017 г.

Авторът е докторант в самостоятелна форма на обучение към същата катедра.

Дисертационният труд е съобразен с българското законодателство към 31.12.2016 г.

Публичната защита ще се състои на 25.04.2017 г. от 13.00 ч. в сградата на Правно-историческия факултет

Материалите по защитата са на разположение в Катедра „Публичноправни науки“ и на интернет страницата на ЮЗУ „Неофит Рилски“:

<http://www.swu.bg/>

## **СЪДЪРЖАНИЕ**

### **I. Обща характеристика на дисертационния труд**

|                                                 |   |
|-------------------------------------------------|---|
| §1. Значимост и актуалност на изследването..... | 4 |
| §2. Предмет и обект на изследването.....        | 4 |
| §3. Цели и задачи на изследването.....          | 5 |
| §4. Методология на изследването.....            | 6 |
| §5. Научна новост на изследването.....          | 6 |
| §6. Практическо значение на изследването.....   | 7 |
| §7. Обем и структура на изложението.....        | 8 |

### **II. Съдържание на дисертационния труд**

|                      |    |
|----------------------|----|
| §1. Увод.....        | 9  |
| §2. Глава първа..... | 9  |
| §3. Глава втора..... | 10 |
| §4. Глава трета..... | 13 |
| §5. Заключение.....  | 13 |

### **III. Резюме на приносите на дисертационния труд.....14**

### **IV. Публикации по темата на дисертационния труд.....18**

## **I.Обща характеристика на дисертационния труд**

### **§1. Значимост и актуалност на изследването**

Актуалността на темата се обуславя от ред фактори. Статистиката показва, че през последните години ръстът на престъпността, осъществявана от непълнолетни, запазва високи нива. Ежедневно средствата за масова комуникация ни информират за проявата на насилие между деца в училищата, и не само. Съществуват редица рискове в семейната среда, които създават предпоставки за проява на девиантно поведение. Обществото в голяма степен се характеризира с дезангажираност, объркани ценности и социална аномия. Наред с това, както българските стратегически документи, така и богатият международноправен инструментариум изискват промяна в реакцията на държавата спрямо престъпността, осъществявана от непълнолетни.

Очевидно, необходим е мултидисциплинарен подход от страна на държавата, насочен към преодоляване на рисковите фактори в семейството и общността и промяна в наказателната политика спрямо този вид престъпност.

Изследването се характеризира с многопластовост и предлага нов модел на държавна и обществена реакция спрямо престъпността, осъществявана от непълнолетни. Новата парадигма се представя не само теоретично, но и практически – чрез конкретни предложения *de lege ferenda*. Те имат за цел хармонизиране на българското законодателство в тази област с европейското и преодоляване на съществуващите противоречия. Наред с това, правят се предложения *de lege ferenda* за подобряване на действащия наказателно-правен и наказателнопроцесуален режим спрямо непълнолетните, когато отклоняването от него е неприложимо.

### **§2. Предмет и обект на изследването**

**Обект** на дисертационното изследване е наказателният процес спрямо непълнолетните правонарушители в Република България.

**Предмет** на научния анализ са:

- престъплението през призмата на конфликта и възможните начини за неговото разрешаване;
- факторите, които формират личността на непълнолетните;

- съществуващият модел на реакция на престъпността, осъществявана от непълнолетни;
- действащите национални и международни актове;
- същността на Възстановителното правосъдие и неговите основни модели.

### **§3. Цели и задачи на изследването**

**Основна цел** на изследването е да се предложи нова парадигма на наказателния процес спрямо непълнолетните правонарушители в Република България.

Могат да се формулират и следните подцели:

- да се предложат варианти за преодоляване на съществуващите рискови фактори за отклоняващо се поведение;
- да се усъвършенства действащия наказателно-правен и наказателнопроцесуален модел спрямо непълнолетните извършители на престъпления;
- да се съдейства за намаляване нивата на престъпността, осъществявана от непълнолетни;
- да се предложат механизми за постигане на трайна превенция на престъпността като цяло;

**Задачите** на изследването са:

- да се изследва актуалното състояние в обществото в интересувашата ни област;
- да се направи анализ на дискуссионните в теорията въпроси;
- да се анализира действащата нормативна уредба и националните стратегически документи за развитие, както и относимите към материята международни инструменти – основно на ООН, Съвета на Европа и Европейския съюз;
- да се изследват основните положения и принципи на Възстановителното правосъдие според съществуващата теория и да се направи анализ на

неговите модели, приложими спрямо непълнолетните правонарушители в Република България;

- да се формулират конкретни предложения към законодателя.

#### **§4. Методология на изследването**

За осъществяване на научното изследване са използвани приложимите в правната наука методи на *анализа, синтеза, сравнението, обобщението, аналогията*.

Целите на научното изследване се постигат чрез използването на *интердисциплинарен подход*.

Предметът на изследването се изяснява посредством сравнителноправен анализ на европейската и национална уредба. Синтезирано се представят и се анализират относими към темата български и чуждестранни литературни източници, както и съдебна практика.

В хода на изследването се извеждат правни изводи, обобщения и предложения, като резултат на извършен сравнителноправен, исторически, логически, дедуктивен и индуктивен анализ.

#### **§5. Научна новост на изследването**

В доктрината съществуват научни трудове и публикации относно Възстановителното правосъдие и въвеждането му в България. Независимо от това, към настоящия момент липсва теоретична разработка за приложимостта на Възстановителното правосъдие към непълнолетните извършители на престъпления. Наред с теоретичния анализ, са направени предложения *de lege ferenda* към законодателя, които целят неговото улесняване при правната регламентация на Възстановителното правосъдие в България. Предложенията се отнасят и до изграждането на нова система от органи, включваща национален орган и съответни местни структури. Конкретизират се предпоставките за препращане към възстановителен процес, като се систематизират етапите на процедурите и представят възможните изходи. Освен разработения проект на нов специален закон за реакция на този вид престъпност, се предлага усъвършенстване на класическия наказателен

процес спрямо непълнолетните, чрез въвеждане на помирителна среща като задължителен първи етап на съдебното производство.

Изследването не претендира за изчерпателност. То може да бъде основа за развиване на възстановителните практики в българското общество.

## **§6. Практическо значение на изследването**

Дисертационният труд съдържа научно-приложни резултати, които обосновават нуждата от усъвършенстване на българското законодателство в изследваната област. Предлага се прилагането на нов, алтернативен на наказателния процес, ред за реакция на държавата и обществото спрямо престъпността на непълнолетни, когато са налице предпоставките за това. Основните принципи, предпоставки, начин на организация и протичане на този процес, се предлага да бъдат регламентирани в специален закон, който да отмени действащия Закон за борба срещу противообществените прояви на малолетните и непълнолетните.

Централните предложения *de lege ferenda* са изведени в Глава трета. Чрез изменения и допълнения в Наказателно-процесуалния кодекс се предлага регламентирането на процесуалните предпоставки за препращане към възстановителен процес. Създава се възможност за препращане от повече органи, на възможно най-ранен етап от наказателното производство. Наред с това се предлагат и разпоредби, свързани със защита правата на децата - пострадали или свидетели на престъпление.

Практическо значение има и предлаганото усъвършенстване на наказателния процес спрямо непълнолетните, когато възстановителният процес е неприложим, а именно: провеждане на помирителна среща, извършване на аудио- и визуален запис на разпита на непълнолетния извършител или дете – пострадал/свидетел на извършено престъпление, регламентиране на максимален срок за задържане под стража на непълнолетен, изготвяне на разширени доклади относно личността на непълнолетния – по силата на закона при образувано досъдебно производство и други.

В Глава осма от Наказателния кодекс се предлага създаването на нов Раздел VI, който да регламентира материалноправните предпоставки за препращане към възстановителния процес, като нов вид освобождаване от наказателна отговорност.

Наред с това, в Глава първа и втора на дисертацията се правят допълнителни законодателни предложения, с цел усъвършенстване на действащата уредба относно правата на децата и тяхната защита.

Не на последно място, практическо значение имат и предложенията за популяризиране и правилно прилагане на новата парадигма, а именно: обучения, информационни кампании и представените в приложенията печатни материали.

### **§7. Обем и структура на изложението**

Дисертационният труд е в обем от 191 страници, включващи: съдържание, увод, три глави, заключение, библиография, списък на използваните нормативни актове и международноправни инструменти, електронни източници /на български и английски език/ и четири приложения. Отделните глави съдържат по няколко параграфа, точки и подточки, означени с арабски цифри. Направени са 168 бележки под линия. Предложени са общо 108 текста *de lege ferenda*, обособени в членове и алинеи.

Библиографията се състои от 138 заглавия на кирилица – на български и руски език, и 70 заглавия на латиница – на английски и френски език.

Приложение № 1 и Приложение № 2 представляват брошури, Приложение № 3 - флайер и Приложение № 4 - обобщена схема на предлаганата нова парадигма на наказателния процес спрямо непълнолетните правонарушители в Република България.

## **II. Съдържание на дисертационния труд**

### **§1. Увод**

В увода се обосновава актуалността на проблема и причините, които налагат неговото дълбинно изследване. Отправна точка е положението, че децата не бива да се разглеждат като обект на социализация и контрол, а като личности, които участват в изграждане на обществото.

Представят се предмета и обекта на изследването, неговите цели и задачи. Подчертава се необходимостта от разглеждане на огромния международноправен инструментариум в областта на детското правосъдие, от една страна, а от друга – на българските стратегически документи за развитие и нормативната уредба. Това дава възможност да се направят предложения към законодателя за рационализиране на наказателната политика спрямо непълнолетните, чрез съблюдаване на техните права и осигуряване на социална справедливост.

### **§2. Глава първа**

#### **ПРИЧИНИ ЗА ДЕВИАНТНОТО ПОВЕДЕНИЕ НА НЕПЪЛНОЛЕТНИТЕ ПРАВОНАРУШИТЕЛИ**

**Глава първа** от дисертационния труд е организирана в два параграфа и има за цел да изследва рисковите фактори, които водят до противоправно поведение от страна на непълнолетните.

В **Параграф първи** се въвежда понятието „девиантност“ и се прави обобщен анализ на статистиката, свързана с детската престъпност. Престъплението се разглежда като наказателно-правен конфликт и се изследва неговата същност, причини, динамика и начини за разрешаването му. Възприема се теорията на Нилс Кристи за това, че съдът „изземва спора“ и се произнася по него, вместо „да го върне“ на неговите титуляри, които той разглежда като собственици. Поставя се акцент върху неконфронтационните начини за разрешаване на конфликтите от самите участници в тях, което предотвратява тяхното прерастване в престъпление.

**Параграф втори** продължава да изследва факторите, които формират девиантно поведение при непълнолетните. Представя се обобщена графика на тези

фактори, подразделяйки ги на външни и вътрешни, микро - и макросоциални, биологически, психологически и мотивационни, както те подробно се изследват в теорията и практиката. Прави се анализ на агресията като основна проявна форма на девиантното поведение, наред с конфликтността. Поставя се акцент върху важната роля на семейната среда и модела на възпитание, на значимостта на училищната среда и общността, от която непълнолетният е част. Очертава се необходимостта от преодоляването на разгледаните рискови фактори както в семействата, така и в училищата и постигане на по-висока степен на ангажираност на обществото в процеса на възпитание и превъзпитание на непълнолетните.

### **§3. Глава втора**

#### **ПРАВНИ ПОДХОДИ КЪМ НЕПЪЛНОЛЕТНИТЕ ПРАВОНАРУШИТЕЛИ**

Глава втора също е организирана в два параграфа, които се подразделят на няколко точки и подточки.

**Параграф първи** изследва съществуващата реакция на държавата спрямо престъпността на непълнолетни. В текста, обособен в първата подточка, е извършен критичен анализ на особените правила в Глава тридесета от Наказателно-процесуалния кодекс, както и на специалния режим по Закона за борба срещу противообществените прояви на малолетните и непълнолетните. Във втората подточка се прави съпоставка с международноправните инструменти, във връзка с реакцията спрямо непълнолетните правонарушители, като един от изводите е необходимостта от незабавна отмяна на специалния Закон за борба срещу противообществените прояви на малолетните и непълнолетните и приемане на нов, който да урежда материята по различен начин. Прави се анализ на релевантните актове на ООН, Съвета на Европа и Европейския съюз и произтичащите от тях задължения за България. Фокусът се поставя върху прилагането на мерки, алтернативни на наказването. Стига се до извода, че нелогично съществуващата система заклеява личността, а след това я подлага на рехабилитационни програми. Вместо това, въпросите, които действащата наказателна система поставя, трябва да се променят, а именно: „Кой е бил наранен от извършеното престъпление?“, „Какви са

неговите нужди?“, „Какви задължения се създават?“. В резултат на направения анализ, в изложението в третата подточка се представят в обобщен вид предложенията за усъвършенстване на действащата наказателна система спрямо непълнолетните правонарушители.

**Параграф втори** подробно разглежда същността и принципите на Възстановителното правосъдие, като сравнително нова за България парадигма, която дава отговор на поставените по-горе въпроси. Дава се дефиниция, прави се кратък исторически преглед и сравнителноправен анализ. Достига се до заключението, че Възстановителното правосъдие доказано води до намаляване на престъпността и рецидивизма на непълнолетни. Със стремеж за изчерпателност и задълбоченост се изследва международноправната регламентация на Възстановителното правосъдие, като се извеждат основните пунктове в нея, а именно: предвиждане на алтернативни мерки относно непълнолетните извършители на престъпления; защита най-добрия интерес на децата; отчитане на тяхната възраст, ниво на зрелост и лични нужди; широко участие на семейството и обществото; междуинституционално сътрудничество и специализирана подготовка на кадрите. Сравнението между класическия наказателен процес и Възстановителното правосъдие, като негова алтернатива или допълнение, се представя обобщено в таблица. Въз основа на това сравнение, се извеждат приложимите за нашата правна и обществена действителност модели спрямо непълнолетните, а именно: медиация между пострадалия и непълнолетния деец - когато за извършеното престъпление се предвижда наказание лишаване от свобода до три години при умишлени деяния и до пет години – при непредпазливи деяния или друго по-леко наказание и когато непълнолетният е извършил престъпление за пръв път; семейно конфеиране - когато непълнолетният е извършил тежко престъпление, или когато с престъплението са засегнати повече лица, или пострадали са членове на семейството на непълнолетния.

В отделна подточка обобщено се представят тези модели на Възстановителното правосъдие, които на настоящия етап биха били успешно приложими спрямо непълнолетните извършители на престъпления в България. Прави се критичен анализ на националните стратегически документи в проучваната област, като се поддържа вече направеното в теорията предложение за създаването на омбудсман по правата на

детето. В изложението в няколко подточки подробно се представят процеса на медиация между пострадалия и непълнолетния извършител, семейното конферирание, провеждането на помирителна среща в наказателния процес, както и някои други възможни модели на Възстановителното правосъдие. Изложените подробни характеристики на тези модели са съобразени с особеностите в развитието на непълнолетните и факторите, които формират тяхната личност, изследвани в Глава първа. Процедурите медиация и семейно конферирание се дефинират, посочва се начинът за определяне на участниците, възможните етапи на срещите, както и съществуващите рискове. Поставя се акцент върху спазването на принципите и поддържане на позитивна „атмосфера“ на комуникация от третото неутрално лице – медиатор/фасилитатор. Прави се внимателен анализ на възможните изходи от възстановителния процес, като се изследват същността и правните последици на споразумението, което страните евентуално могат да постигнат помежду си. Важно място се отделя на мониторинга върху изпълнение на поетите от страните задължения, като при евентуално неизпълнение, се търсят причините за това; ако е възможно се променят договореностите, с цел постигане на реална промяна в поведението и личността на непълнолетния.

В отделна подточка се разглежда същността и целта на помирителната среща, когато тя е част от традиционния наказателен процес, а именно, като задължителен първи етап на съдебното производство, независимо от вида на извършеното престъпление от непълнолетния. Фокусът е върху инкорпориране на възстановителните ценности в наказателния процес, провеждане на дискусия и създаването на условия за постигане на споразумение или препращане към възстановителен процес, когато това е възможно.

С текста в следващата подточка, се цели постигане пълнота в представянето на Възстановителното правосъдие чрез неговите други модели. Стига се до извода, че възприемането на ценностите на новата парадигма от обществото, би създавало предпоставка за разширяване приложното поле на Възстановителното правосъдие, на един по-късен етап, дори спрямо пълнолетните извършители на престъпления.

Последната подточка към параграф втори представя съществуващите възможности за приложение на Възстановителното правосъдие в обществото ни още

на този етап. Допълнителни обучения, въвеждане на модел на съветване и медиация от и между ученици, са някои от опциите за преодоляване на рисковете в училищата, разгледани в Глава първа.

#### **§4. Глава трета**

### **ТЕОРЕТИЧЕН МОДЕЛ НА НОВ НАКАЗАТЕЛЕН ПРОЦЕС ПО ОТНОШЕНИЕ НА НЕПЪЛНОЛЕТНИТЕ ПРАВОНАРУШИТЕЛИ**

**Глава трета** отново е структурирана в два параграфа, като параграф първи се подразделя на няколко подточки.

**Първият параграф** започва с обосновка на изложените примерни предложения *de lege ferenda*, след което те подробно се представят под формата на правни разпоредби. Предложенията за изменения и допълнения на Наказателно-процесуалния кодекс и Наказателния кодекс, както и проекта на Закон за възстановителното правосъдие спрямо непълнолетните правонарушители, се представят отделно. Законопроектът се състои от 35 разпоредби, организирани в две глави и раздели, допълнителни разпоредби, преходни и заключителни разпоредби.

В **параграф втори** се подчертава необходимостта от допълнително обучение на професионалистите и повишаване информираността на обществото, като предпоставка за правилното прилагане на принципите и ценностите на Възстановителното правосъдие. Поставя се акцент върху темите, които трябва да бъдат неразделна част от процеса на обучение, и се представят няколко примерни печатни материали, насочени към информиране на обществото за същността на новата парадигма – Приложение № 1, Приложение № 2 и Приложение № 3.

#### **§5. Заключение**

Заключението обобщава теоретичните търсения и научно-приложни резултати, които водят до постигане целта на дисертационния труд.

### **III. Резюме на приносите на дисертационния труд**

#### **I. В Глава първа:**

1. Прави се предложение за допълване на дефиницията на понятието „грижи“, дадена в Закона за закрила на детето. Дефиницията трябва да включва и действията, произтичащи от задължението на общността да участва във възпитанието на децата в спазване на обществените и правни норми за поведение и във формирането на техните ценности.

2. Прави се предложение за регламентиране на специфични хипотези на домашно насилие спрямо деца в Закона за защита от домашното насилие, а именно: „родителското отчуждение“, като вид емоционално насилие спрямо детето.

#### **II. В Глава втора:**

1. Като извод от направения анализ на действащите правила спрямо непълнолетните извършители на престъпления, регламентирани в Наказателно-процесуалния кодекс и Закона за борба срещу противообществените прояви на малолетните и непълнолетните и съпоставката им с основните положения в документите на ООН и другите европейски актове, се прави мотивирано предложение за отмяна на Закона за борба срещу противообществените прояви на малолетните и непълнолетните. Подчертава се съответстващата необходимост от приемането на нов специален закон, който да кореспондира с модерната международна регламентация в областта на детското правосъдие.

2. Обосновава се необходимостта предсъдебните доклади да се изготвят по силата на закона за всеки конкретен случай, при образувано досъдебно производство.

3. Прави се предложение *de lege ferenda* малолетните и наказателнонеотговорните непълнолетни, които са извършили противоправни деяния, да се третират по реда на Закона за закрила на детето, като се допълни дефиницията на понятието „дете в риск“ по смисъла на §1, т.11 от Допълнителните разпоредби на този закон с нова хипотеза, а именно:

*„е) малолетни и непълнолетни извършители на противообществени прояви, които не са наказателно-отговорни.“*

4. Прави се предложение експертизата, с която се установява дали непълнолетният е наказателноотговорен по смисъла на закона, да се включи в хипотезите на задължителна експертиза, изчерпателно изброени в чл.144, ал.2 от Наказателно-процесуалния кодекс.

5. Прави се предложение извършването на разпит на непълнолетен извършител на престъпление, наред с провеждането му в специално помещение, да се записва чрез съответните аудио-визуални технически средства.

6. Обосновава се същността на новата парадигма, като се прави предложение за създаване на нов раздел към Глава осма „Освобождаване от наказателна отговорност“ от Наказателния кодекс, регламентиращ:

- a. препращане към медиация между пострадалия и непълнолетния извършител на престъпление, в следните хипотези: за извършеното престъпление се предвижда наказание лишаване от свобода до три години при умишлени деяния и до пет години – при непредпазливи деяния или друго по-леко наказание; непълнолетният е извършил престъпление за пръв път.
- b. препращане към семейно конфеиране в хипотезите, при които: непълнолетният е извършил тежко престъпление; с престъплението са засегнати повече лица; пострадали от престъплението са предимно членове на семейството на непълнолетния.

7. Предлага се процесуалноправните предпоставки за отклоняване от класическия наказателен процес, да бъдат регламентирани в Наказателно-процесуалния кодекс.

8. Прави се предложение максималният срок за задържане под стража на непълнолетен да бъде изрично регламентиран, като едномесечен.

9. Прави се предложение в правомощията на първоинстанционния съд да се включи задължението по силата на служебното начало периодично да преразглежда законността и правилността на наложената мярка за неотклонение спрямо непълнолетен, както и да я заменя с друга, когато основанията за налагането ѝ е отпаднало.

10. С цел по-пълна гаранция правата на детето, се прави предложение *de lege ferenda*, с което участието на родители или други подкрепящи непълнолетния обвиняем лица при предявяване на разследването, да бъде задължително.

11. Обосновава се предложението за усъвършенстване на наказателния процес спрямо непълнолетните, чрез въвеждане на помирителна среща, като задължителен първи етап от съдебното производство, независимо от вида на извършеното престъпление.

12. Прави се предложение за допълване на Националната класификация на професиите и длъжностите в Република България с нова професия – медиатор/фасилитатор и съответстващото разкриване на нова специалност във висшите учебни заведения, включително обучение в магистърска степен.

13. Предлага се създаването на национален орган по Възстановително правосъдие – Съвет по Възстановително правосъдие и местни структури – Служби по Възстановително правосъдие, които да провеждат възстановителния процес по места.

14. Прави се предложение за въвеждане на неформална процедура по медиация в училищата за разрешаване на спорове между ученици или ученици и учители, както и модел на съветване.

15. Обосновава се необходимостта от въвеждане на допълнителни дисциплини в училищата - правно обучение, медийно образование, обучение по емоционална интелигентност и виктимология.

### **III.В Глава трета:**

1. Правят се предложения *de lege ferenda* относно утвърждаването на новата парадигма на наказателния процес спрямо непълнолетните, както и за усъвършенстване на класическия наказателен процес, чрез:

О Предложения за изменения и допълнения на Наказателно-процесуалния кодекс - създаване на нова точка в разпоредбите на чл.24 и чл.25, създаване на нов чл.52а, нов чл.75а, нова ал.8 към чл.196, нов чл.240а, изменение на чл.242, ал.1, нов чл.251а, нов чл.385а, нов чл.385б, нов чл.385в, нов чл.385г, нов чл.385д, изменение на чл.388, изменение на чл.390, ал.2, нов чл.390а.

о Предложения за изменения и допълнения на Наказателния кодекс – изменение ал.3 на чл.31, изменение ал.2 на чл.32, създаване на нов Раздел VI „Освобождаване от наказателна отговорност на непълнолетни и провеждане на възстановителен процес“, включващ нова разпоредба чл.78в с четири алинеи към нея.

о Предлага се Проект на специален Закон за Възстановителното правосъдие спрямо непълнолетните правонарушители, който по нов начин урежда материята и се състои от:

- Глава първа „Общи положения“
  - о Раздел I „Предмет, цели и принципи“
  - о Раздел II „Започване, спиране и прекратяване на възстановителния процес“
- Глава втора „Възстановителен процес“
  - о Раздел I „Медиация пострадад-извършител“
  - о Раздел II „Семейно конфеиране“
  - о Раздел III „Косвени възстановителни процеси“
  - о Раздел IV „Изпълнение на споразумението“
- Глава трета „Органи“
- Допълнителни разпоредби
- Преходни и заключителни разпоредби

2. Предлагат се примерни печатни материали, имащи за цел повишаване информираността на обществото относно същността, принципите и механизмите на действие на Възстановителното правосъдие.

#### IV. Публикации по темата на дисертационния труд

1. **„Ще премине ли България през „златния мост“ на Възстановителното правосъдие?“** в Юбилеен сборник Том II, с.428-434 от Международна научна конференция „Право, управление и медии през XXI век“, 16-17 май 2012г., гр.Благоевград.
2. **„Нов подход спрямо непълнолетните правонарушители в Република България“** в електронно списание „Право, политика, администрация“, Том 1, бр.1/2014г. на Правно-исторически факултет, ЮЗУ „Неофит Рилски“ гр. Благоевград, <http://www.lpajournal.com>.
3. **„Рискови криминогенни фактори при непълнолетните правонарушители – класификация и взаимодействие“** в електронно списание „Право, политика, администрация“, Том 1, бр.4/2014г. на Правно-исторически факултет, ЮЗУ „Неофит Рилски“ гр. Благоевград, <http://www.lpajournal.com>.
4. **„Възстановителното правосъдие – нужната реформа“** в електронно списание „Право, политика, администрация“, Том 2, бр.1/2015г. на Правно-исторически факултет, ЮЗУ „Неофит Рилски“ гр. Благоевград, <http://www.lpajournal.com>.
5. **„Детското правосъдие и реформата в съдебната система“** в сп. „Общество и право“, бр.7/2015г., с.26-30.
6. **„Възстановителното правосъдие – ново предизвикателство пред правото и обществото“** в студентска и докторантска научна сесия на тема „Правото и гражданското общество“, ЮЗУ „Неофит Рилски“ гр. Благоевград - 30.09.2015г.
7. **"Новая парадигма методов работы с несовершеннолетними правонарушителями в Республике Болгария"** във Вестник Карагандинского университета, Серия „Право“ № 2(82)2016, с.32-39.
8. **„Възстановителното правосъдие в училищата – реална възможност“** в електронно списание „Право, политика, администрация“, Том 3, бр.3/2016г. на Правно-исторически факултет, ЮЗУ „Неофит Рилски“ гр. Благоевград, <http://www.lpajournal.com>.
9. **„Restorative Justice-an instrument for improved protection of crime victims“**, в съавторство с проф. д-р Добринка Чанкова, докторант Михаела Клечерова и студент Искра Младенова в електронно списание „Право, политика, администрация“, Том 3, бр.4/2016г. на Правно-исторически факултет, ЮЗУ „Неофит Рилски“ гр. Благоевград, <http://www.lpajournal.com>.

10. **„Престъпността, осъществявана от непълнолетни – реалност и очаквания?“** в сборник доклади от „XXI Международна научна конференция за млади учени“, 02-03 юни 2016 г., ЮЗУ „Неофит Рилски“ гр. Благоевград.
11. **„Превенция на престъпността на непълнолетни“** в сборник доклади от Международна научно-приложна конференция „Приложни аспекти в превенцията, разкриването и разследването на престъпления“, с.301-310, 15-17 април 2016г., гр. Пловдив.